

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΘΕΜΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΠ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΘΕΜΑΤΑ

ΟΜΑΔΑ Α

A. Να αποδώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων

- Νέα Πέλλα
- Πανελλήνιον
- Φροντιστήριο της Τραπεζούντας

Μονάδες 15

B. Να απαντήσετε με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ ΛΑΘΟΣ για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις

1. Ο προσφυγικός συνοικισμός των Σμυρναίων κατά την περίοδο της Επανάστασης ήταν το χωριό Κουτσούφλιανη.
2. Στον πρώτο εμφύλιο πόλεμο κατά την διάρκεια της Επανάστασης επικράτησαν οι πρόκριτοι.
3. Η Συμφωνία Μουρνιών Κυδωνίας έλυσε οριστικά το Κρητικό Ζήτημα.
4. Ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος υπήρξε κορυφαία μορφή του αγώνα των Ποντίων για την δημιουργία ανεξάρτητης Ποντιακής Δημοκρατίας
5. Η Ελλάδα κάλυψε οικονομικά την συμμετοχή της στις πολεμικές επιχειρήσεις το διάστημα 1917-1920 με την διχοτόμηση της δραχμής.

Μονάδες 10

Γ. Να παρουσιάσετε: α) τις διπλωματικές ενέργειες του μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρυσάνθου και του μητροπολίτη Αμασειάς Γερμανού Καραβαγγέλη για την προώθηση του Ποντιακού Ζητήματος. β) την διαχείριση του Κρητικού Ζητήματος από τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως πρωθυπουργός της Ελλάδας μετά τους Βαλκανικούς πολέμους.

Μονάδες 12

Δ. Να παρουσιάσετε την αντίδραση των προσφύγων απέναντι στις αντιξοότητες που συνάντησαν κατά την άφιξη τους στην Ελλάδα, την αντίδραση τους μετά την υπογραφή της Σύμβασης Ανταλλαγής Πληθυσμών της Λοζάνης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β

B1.Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

α) στις απόψεις και τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες του Χαρίλαου Τρικούπη αναφορικά με την εξυγίανση του δημόσιου τομέα της Ελλάδας (μονάδες 15)

β) στον βαθμό που αυτές υλοποιήθηκαν με τις συνταγματικές τροποποιήσεις το α' εξάμηνο του 1911 (μονάδες 10).

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Στο πλαίσιο των γενικών αυτών πολιτειακών συντεταγμένων (= που συγκροτούσαν την οργάνωση της πολιτείας) πρέπει να ερμηνευθούν οι προσπάθειες του Χ. Τρικούπη για την αναδιάρθρωση της κρατικής μηχανής και για τη δημιουργία ενός σύγχρονου δημοσιούπαλληλικού σώματος που να λειτουργεί άρτια. Πραγματικά, σε όλο το διάστημα του 19ου αιώνα η κρατική μηχανή, υπερτροφικά στελεχωμένη, δεν μπορούσε να είναι μηχανισμός ασκήσεως κρατικής πολιτικής. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, σε όλα τα επίπεδα, εξαρτιόταν άμεσα από την πολιτική εξουσία, όντας ταυτόχρονα και οι αναγκαίοι παράγοντες των πολιτικών κυκλωμάτων και φατριών: η έλλειψη μονιμότητας και η συνακόλουθη επαγγελματική και οικονομική τους ανασφάλεια τους καθιστούσε όργανα των πολιτικών τους προστατών. Έτσι οι κρατικές αρμοδιότητες που ασκούσαν, και που μόνο τυπικά οροθετούνταν από τη σύννομη λειτουργικότητά τους, χρησιμοποιούνταν κατά κύριο λόγο για την προώθηση των πολιτικών και κυρίως των εκλογικών συμφερόντων των προστατών τους, εμποδώνοντας τις συγκροτημένες πολιτικο-κομματικές φατρίες. Έτσι ένα από τα πρώτιστα μελήματα του Χαρ. Τρικούπη ήταν η σχετική τουλάχιστον αποσύνδεση του δημοσίου υπαλλήλου από τους πολιτικούς του προστάτες, με σκοπό την αποδιάρθρωση των μόνιμων φατριών που δομούνταν ανάμεσα στους φορείς του κρατικού μηχανισμού και στους βουλευτές, με άλλα λόγια το σπάσιμο του πλέγματος «πατρώνων – πελατών». Και για να επιτευχθεί αυτό έπρεπε να κτυπηθεί η βουλευτοκρατία στο πιο καίριο σημείο της, να σπάσει το λειτουργικό πλέγμα που ένωνε τους βουλευτές με τους εν ενεργεία ή επίδοξους πελάτες τους. Το πλέγμα αυτό έπρεπε να κτυπηθεί και από τις δύο πλευρές, να σπάσουν και οι δύο συνιστώσες του.

[Κ. Τσουκαλάς, «Πολιτική των Κυβερνήσεων και προβλήματα από το 1881 ως το 1895», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., 1978, σ. 43-44*]

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων δεν θεσπίστηκε παρά το 1911, έτσι ώστε όλοι εκείνοι που επάνδρωσαν το μηχανισμό να μην είναι εκτεθειμένοι στον κίνδυνο όχι μόνο αδικαιολόγητης μετάθεσης αλλά και της οριστικής απόλυσης. Έρμιαια της οποιασδήποτε βουλευτικής δυσαρέσκειας, οι μισθωτοί υπάλληλοι εκβιάζονταν επιπλέον από τους ταμίες που, συχνά σε συνεννόηση με τους ληστές που «κατακρατούσαν» τις χρηματαποστολές, προφασίζονταν έλλειψη ρευστού και αρνούσαν να τους καταβάλουν τους μισθούς, αναγκάζοντάς τους έτσι να δανειστούν με ψηλούς τόκους από τους οργανωμένους τοκογλύφους, και να υποθηκεύσουν τους μελλοντικούς τους μισθούς, που υπόκεινταν σε κατάσχεση για οποιοδήποτε χρέος. Έτσι, το σύνολο των εκπροσώπων της εξουσίας, συμπεριλαμβανομένων και των

δικαστών και χωροφυλάκων, εκβιάζονταν μόνιμα να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των κατά τόπους βουλευτών.

[Κ. Τσουκαλάς, Το πρόβλημα της πολιτικής πελατείας, σ. 99-100]

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Στο πνεύμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου και των πρωταγωνιστών του Γουδή, πρωταρχικός στόχος της Αναθεώρησης του 1911 ήταν να εκριζωθεί η διαφθορά και να εξυγιανθεί η πολιτική ζωή του τόπου. Προς τούτο, υιοθετήθηκε ένα πλέγμα σημαντικών ρυθμίσεων, οι οποίες έμελλε έκτοτε να αποτελέσουν το σταθερό πλαίσιο της κοινοβουλευτικής ζωής και της πολιτικής αντιπαράθεσης του τόπου. Σπουδαιότερες από αυτές ήταν: Η αναβάθμιση της Βουλής, με την καθιέρωση καινούργιων κοινοβουλευτικών ασυμβιβάστων και την ανάθεση –για πρώτη φορά– του ελέγχου του κύρους των εκλογών σε ειδικό δικαστήριο, το «Εκλογοδικείο», όπως καθιερώθηκε έκτοτε να ονομάζεται [...]. Η πρόοδος ήταν μεγάλη αφού, έως τότε, η ίδια η Βουλή ήταν αυτή που αποφάσιζε «περί των αναφυόμενων αμφισβητήσεων» στις εκλογές, με αποτέλεσμα η εκάστοτε πλειοψηφία να ευνοεί, όπως ήταν φυσικό, τους «ημετέρους». Όσο για τα νέα κοινοβουλευτικά ασυμβίβαστα, το σπουδαιότερο από αυτά απαιτούσε πλέον και από τους αξιωματικούς να παραιτούνται προτού ανακηρυχθούν υποψήφιοι (άρθρο 71). Χωρίς να επιλύει το πρόβλημα, η ρύθμιση αυτή περιόρισε κάπως τον κομματισμό στις ένοπλες δυνάμεις. Η καθιέρωση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων –«εφόσον υφίστανται αι σχετικαί υπηρεσίαι»– και η εισαγωγή εγγυήσεων για τη δημοσιούπαλληλική σταδιοδρομία, με την ανάθεση σε υπηρεσιακά συμβούλια της διατύπωσης δεσμευτικής γνώμης τόσο για τις τοποθετήσεις και τις μεταθέσεις των δημοσίων υπαλλήλων, όσο και για την παύση τους, σε περίπτωση πειθαρχικού παραπτώματος (άρθρο 102). Αποκλειστική αρμοδιότητα έως τότε του κοινού νομοθέτη, «τα προσόντα εν γένει των υπαλλήλων» είχαν αποτελέσει αντικείμενο σφοδρής αντιπαράθεσης καθώς, με εξαίρεση το «Νεωτερικόν» Κόμμα του Χαρ. Τρικούπη, όλα τα άλλα έσπευδαν, μετά την άνοδό τους στην κυβέρνηση, να τα μεταβάλλουν κατά το δοκούν, για να τα «προσαρμόζουν» στις ανάγκες τους.

[Ελευθέριος Βενιζέλος, τόμος Α΄, Από την Τουρκοκρατούμενη Κρήτη στον Εθνικό Διχασμό, σ. 106-107]

B2. Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να επισημάνετε και να αιτιολογήσετε τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με τον ερχομό των Θεσσαλομακεδόνων στις Βόρειες Σποράδες, σε ντόπιους και πρόσφυγες.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ένοπλοι πρόσφυγες από τον Όλυμπο στη Σκιάθο Στις 20 [Σεπτεμβρίου 1823] στη Σκιάθο οι κάτοικοι παραπονέθηκαν για τις καταπιέσεις από τα στρατεύματα που είχαν καταφύγει στο νησί ύστερα από την καταστολή του ξεσηκωμού στον Όλυμπο και τη Θεσσαλία. Έγινε σύσκεψη των καπεταναίων στην καγκελαρία. Ήταν γύρω στους 2.000 και ύστερα από τη διαπεραίωσή τους στη Σκιάθο έγιναν η μάζιγα του νησιού. Ληλατούσαν τα μαγαζιά, λήστευαν τους κατοίκους, άρπαζαν τη σοδειά. Οι Σκιαθίτες κατέφυγαν σ' ένα μικρό φρούριο, στην κορυφή του λόφου εγκαταλείποντας τα σπίτια τους στο έλεος των στρατιωτών. Εγκαταστάθηκαν και εκείνοι σαν νοικοκυραίοι και δεν ήθελαν να φύγουν από το νησί για να πάρουν μέρος στον Αγώνα. Αρχηγοί τους ήταν οι Καρατάσσοι, Βίνος, Λιακόπουλος, Βελέντζας, Βασδέκης και Γούλας. Ανάμεσα στους καπεταναίους και ο Περραιβός, υπουργός Πολέμου, που ήρθε στη Σκιάθο με πολεμοφόδια από το Μωριά. Οι καπεταναίοι δέχτηκαν να μπαρκάρουν τα στρατεύματα αν φυσικά θελήσουν. Αλλά τα πληρώματα των καραβιών αρνήθηκαν με επιμονή να τους παραλάβουν. Από το Ημερολόγιο του George Jarvis, Αμερικανού εθελοντή στον Αγώνα, στο «Πώς είδαν οι ξένοι την Ελλάδα του '21» του Κυριάκου Σιμόπουλου, τόμ. 2, σ. 184-185.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β. Αναταραχή στις Βόρειες Σποράδες από τους άτακτους οπλοφόρους

Πραγματικά οι Βόρειες Σποράδες υπέφεραν από τους άτακτους οπλοφόρους, που ύστερα από την αποτυχία του ξεσηκωμού στον Όλυμπο και στο Πήλιο κατέφυγαν στα αντικρινά νησιά, Σκιάθο, Σκόπελο, Σκύρο. Βέβαια οι νησιώτες είχαν ανάγκη από ένοπλη προστασία για ν' αντιμετωπίσουν ενδεχόμενη επιδρομή του τουρκικού στόλου και απόβαση στρατευμάτων. Αλλά μερικοί οπλαρχηγοί έγιναν δυνάστες του πληθυσμού. αγώνας για επιβίωση. Κυριάκος Σιμόπουλος, ό.π., τόμ. 2, σ. 185, σημ. 95.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ. Οι άμαχοι πρόσφυγες στις Βόρειες Σποράδες

Ο μέγας συνωστισμός των Θεσσαλομακεδόνων, η κακή τροφή αυτών, η οποία συνίστατο εις άρτον παρασκευαζόμενον από «λιοκούκκουτσο», και η εν γένει υπό αθλίους όρους διαβίωσις των ηπείλουν την εμφάνισιν επιδημικών νόσων. Πιεζόμενοι δε υπό της ανάγκης επώλουν πολυτιμώτατα πράγματα εις ευτελεστάτην τιμήν και απηλπτισμένοι εκ της παρούσης δυστυχίας των έκαμνον συνεχώς αγρυπνίας και λιτανείας πανημερίου.

Απ. Βακαλόπουλος, ό.π., σ. 25.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

- Σχ. Βιβ. Σελ. 130 - 131 « Προσπάθειες για να ιδρύσουν ... 70 οικογένειες »
- Σχ. Βιβ. Σελ. 63 Ενδεικτικά οι υποψήφιοι μπορούν να ξεκινήσουν με τη φράση *Έπειτα από δύο εμφυλίους πολέμους 1823-1824 και το ρήγμα μεταξύ προκρίτων και οπλαρχηγών για τη διαχείριση του Αγώνα* « Η ύπαρξη ... εσωτερική ειρήνη »
- Σχ. Βιβ. Σελ. 248 « Το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας... συνείδησης»

B.

1. ΛΑΘΟΣ
2. ΣΩΣΤΟ
3. ΛΑΘΟΣ
4. ΣΩΣΤΟ
5. ΛΑΘΟΣ

Γ. α) σχ.βιβ. σελ.250-252 « Η πρόταση ... πολιτικών εξελίξεων» και « Παρά το αρνητικό κλίμα ... του ίδιου έτους» β) σχ. βιβ. σελ 210 « Εκείνη που δεν είχε κατορθώσει να λύσει η διπλωματία ... στις 12 Οκτωβρίου 1912» .

Δ. σχ. Βιβ. Σελ. 149 « Το πρώτο διάστημα άφιξης τους στην Ελλάδα μετά την Μικρασιατική καταστροφή ... στη νέα πατρίδα» και σελ. 151 – 152 « Όταν έγινε γνωστή . ... να συμφωνήσει» « Οι πρόσφυγες έμειναν με την πικρία ... των εθνικών συμφερόντων» και σελ163 « Οι πρόσφυγες δεν αποτελούσαν ενιαίο σύνολο ... πάντοτε σε αυτούς»

ΟΜΑΔΑ Β

B1.

A) Το τρικουπικό κόμμα ήδη από το 1875 παρουσίασε ένα συστηματικό πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας, αρκετά κοντά στις αντιλήψεις του Κουμουνδούρου, το οποίο προέβλεπε:

- συγκρότηση κράτους δικαίου εφόσον ο Χαρίλαος Τρικούπης θεωρούσε το κράτος μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης και επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό του με κάθε κόστος. **Όπως γίνεται τεκμαρτό από το κείμενο 1 που συνιστά δευτερογενή πηγή ο Χαρίλαος Τρικούπης επεδίωκε την εξυγίανση του δημόσιου τομέα σε μια προσπάθεια να σπάσει την εξάρτηση του δημοσίου υπαλλήλου από τον βουλευτή και να δημιουργήσει συνθήκες σταθερότερων εγασιακών συνθηκών.**
- εξορθολογισμό της διοίκησης, κυρίως με τον καθορισμό των προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να περιοριστεί η ευνοιοκρατία

Μέχρι τη δεκαετία του 1870 το κράτος αποτελούσε τον κύριο εργοδότη, που εξασφάλιζε

θέσεις εργασίας στο δημόσιο και δυνατότητα κοινωνικής ανέλιξης, εφόσον στους ανώτατους λειτουργούς του εξασφάλιζε εισόδημα που σχεδόν ξεπερνούσε το εισόδημα όλων των άλλων μελών της κοινωνίας. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων απευθύνονταν στο κράτος για την κατοχή μιας θέσης στο δημόσιο. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από το κείμενο α της πηγής το οποίο αναφέρει την υπεράριθμη στελέχωση του ελληνικού δημοσίου που είχε τις ρίζες της στο πελατειακό δίκτυο. Με τις νέες συνθήκες που προέκυψαν από τον εκχρηματισμό της οικονομίας δημιουργήθηκαν κοινωνικά στρώματα τα οποία δεν ζητούσαν διορισμό αλλά τη λήψη μέτρων που θα ευνοούσαν την προώθηση των συμφερόντων τους. Φορέας των αιτημάτων αυτών ήταν ο Χαρίλαος Τρικούπης. Σύμφωνα με το κείμενο α στόχος του Έλληνα πρωθυπουργού ήταν να σπάσει την εξάρτηση του δημοσίου υπαλλήλου από τον πέτρωνα του δημιουργώντας του παράλληλα εργασιακή σιγιουριά αλλά ταυτόχρονα προσφέροντας του και εναλλακτικές μορφές απασχόλησης.

Β) Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος. Δεν έγιναν ριζικές αλλαγές, αλλά αντίθετα, ενισχύθηκε η θέση της μοναρχίας και επετράπη στον βασιλιά, παρά τη συνταγματική απαγόρευση, να συμμετάσχει στη διαδικασία της αναθεώρησης. Οι σπουδαιότερες τροποποιήσεις αφορούσαν τη διασφάλιση της διάκρισης των εξουσιών, το ασυμβίβαστο μεταξύ στρατιωτικής και δημοσιουπάλληλικής ιδιότητας αφ' ενός και βουλευτικού αξιώματος αφ' ετέρου, Σύμφωνα με το παράθεμα Γ που είναι δευτερογενής πηγή οι τροποποιήσεις του 1911 κινήθηκαν στο πνεύμα των αλλαγών που προωθούσε το κίνημα στο Γουδί παρά την μετριοπάθεια τους. Για πρώτη φορά θεσμοθετείται ο καθορισμός των προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων κάτι που αποτελούσε πάγια θέση του τρικουπικού κόμματος. Επιπλέον αναβαθμίζεται ο ρόλος της Βουλής ενώ για πρώτη φορά υπάρχει περιορισμός του κομματισμού στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας. Επιπλέον ορίστηκε η μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων. Σύμφωνα με το κείμενο Β της δευτερογενούς πηγής με την τελευταία αυτή διάταξη εμπεδώθηκε το αίσθημα της εργασιακής ασφάλειας των δημοσίων λειτουργών οι οποίοι αποσυνδέθηκαν από την βουλευτική αλλά και τοκογλυφική εξάρτηση που είχε δημιουργηθεί από τη προηγούμενη περίοδο για τις ανάγκες της επιβίωσης τους.

Καταληκτικά γίνεται αντιληπτό ότι στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού του κράτους και της συμπόρευσης του με τις χώρες της Δύσης η εξυγίανση του υπερτροφικού δημόσιου τομέα έχρησε ριζικών αλλαγών θέση η οποία αποτυπώνεται στην δράση των Ελλήνων εκσυγχρονιστών πολιτικών, Χαρίλαου Τρικούπη και Ελευθερίου Βενιζέλου.

B2.

Το προσφυγικό ρεύμα από τις βόρειες ελληνικές επαρχίες, Θεσσαλία, Μακεδονία και Ήπειρο, ξεκίνησε σχεδόν ταυτόχρονα με το μεταναστευτικό ρεύμα από τη Μικρά Ασία. Συνεχίστηκε όμως και κατά το δεύτερο έτος της Επανάστασης, προς δύο κυρίως κατευθύνσεις: α) από τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία προς τις Βόρειες Σποράδες και β) από την Ήπειρο και τα Αγραφα προς τη Δυτική Στερεά και ειδικότερα το Μεσολόγγι.

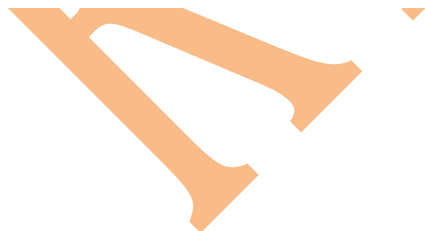
Στις Βόρειες Σποράδες (Σκιάθο, Σκόπελο, Σκύρο) και το Τρίκερι της Μαγνησίας κατέφυγαν αρχικά κάτοικοι της Θεσσαλομαγνησίας και της Κεντρικής Μακεδονίας, μετά την

προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων και την αποτυχία του επαναστατικού κινήματος στη Μαγνησία και τη Χαλκιδική (άνοιξη 1821). Το επόμενο έτος, μετά την καταστολή του κινήματος στον Όλυμπο, κατέφυγαν στις Σποράδες πολλοί αγωνιστές και οπλαρχηγοί από τη Μακεδονία και τον Όλυμπο. Μικρός αριθμός κατευθύνθηκε στη συνέχεια στις Κυκλάδες και κάποιοι μεμονωμένοι στη Στερεά Ελλάδα.

Ο προσφυγικός συνωστισμός στις Σποράδες επέφερε φτώχεια, σύγχυση και αναρχία. Οι τοπικές αρχές βρέθηκαν αδύναμες, όχι μόνο να περιθάλψουν τους άπορους και πεινασμένους νεοφερμένους, αλλά και να διατηρήσουν την τάξη, καθώς ένα μέρος από αυτούς στράφηκε στη ληστεία και την πειρατεία. Τα παραπάνω αναφέρονται με γλαφυρότητα και στα κείμενα Α και Β που είναι δευτερογενείς πηγές. Οι πρόσφυγες ήταν πολλοί ανάμεσά τους και αρκετοί οπλοφόροι. Δεν μπορούσαν να καλύψουν τις πιεστικές ανάγκες της επιβίωσης τους ενώ δεν έλειπε και η δυσaráσκεια των ντόπιων για την χαοτική κατάσταση που επικράτησε στα νησιά τους. Σύμφωνα με το κείμενο Α οι ντόπιοι Σκιαθίτες έπεφταν θύματα κλοπών και λεηλασιών γεγονός που τους ανάγκασε να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Επιπλέον σύμφωνα με τις δευτερογενείς πηγές των κειμένων Β και Γ η κακές συνθήκες ζωής ευνοούσαν την ύπαρξη θανατηφόρων επιδημιών ανάμεσα στον πληθυσμό ενώ πολλοί από αυτούς ξεπουλούσαν τα υπάρχοντά τους για να επιβιώσουν. Κρούσματα βίας προκαλούσαν ειδικά οι πρόσφυγες από τον Όλυμπο, οι οποίοι απέβησαν στην πράξη κυρίαρχοι των νησιών και τρόμος των εγχωρίων².

Καταληκτικά γίνεται αντιληπτό ότι τα νησιά των Β. Σποράδων δεν είχαν τις κατάλληλες υποδομές για να υποδεχτούν και να αποκαταστήσουν τα κύματα προσφύγων που κατάφθαναν από τις βόρειες περιοχές. Η απειλητική διάθεση των προσφύγων αλλά και η αδυναμία του κράτους να λάβει μέτρα αποκατάστασης των νεοφερμένων εξαιτίας των δυσμενέστατων συνθηκών που επικρατούσαν την περίοδο της Επανάστασης έφεραν τα νησιά αυτά στα πρόθυρα της κατάρρευσης.

Επιμέλεια θεμάτων : Καλομοίρη Κατερίνα, Φιλολόγος

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κύκλος

ΚΥΚΛΟΣ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κύκλος

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ & ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ, ΓΑΖΙ
(απέναντι από το Δημαρχείο) Τηλ.: 2810-821883